

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. VIII. Potest Deus de potentia absoluta remittere peccatum sine
omni actu peccatoris. Quidni ergo sinè omni physica mutatione?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

ria. Interim quia ex gratia, & dono Dei, indignis dantur illa opera, ideo etiam ex gratia, & dono Dei dicitur esse illa acceptatio, & per consequens justificatio. Igitur quaestionem movet de nomine, qui recusat, huiusmodi dispositiones seu opera, proximè vel remotè disponentia, ut procedunt ex gratia, vocare merita de congruo gratiae formaliter iustificantis.

426.
An aliquis
actus sit
absolutè
necessarius
ad remissionem
peccatorum?

Principalis difficultas hic tractanda, est, an aliquis actus (meritum sit, vel non, parùm refert) naturalis, aut supernaturalis, absolutè sit necessarius ad remissionem peccatorum, ita ut nequidem per omnipotentiam divinam absque illo remissio fieri possit. Affirmant nonnulli huiusmodi necessitatem, moti hæc ratione, quia quamdiu peccatum non retractatur, videtur moraliter permanere in ratione voluntarii. Nostra sententia est:

CONCLUSIO VIII.

Potest Deus de potentia absoluta remittere peccatum sine omni actu peccatoris. Quidni ergo sine omni physica mutatione?

427.
Conclusio
est Scotti

Peccatum absolutè posse remitti à Deo sine Penitentia, aut aliquo actu æquivalente in acceptatione divina, docet Scotus 4. dist. 14. q. 1. n. 17. ibi: *Ex ista ratione patere potest, quomodo Conclusio, in qua stat solutio quaestions, debeat intelligi, scilicet, quod Penitentia requiritur ad deletionem peccati &c. non enim intelligitur nisi de Penitentia actuali, id est, actu penitendi, qui est poenitentia (ut ita loquar) actualis..... Intelligitur etiam Conclusio de requiri non simpliciter necessariò, cuius oppositum includit contradictionem: quia posset Deus remittere sine omni actu illius, cui remittitur. Loquitur Doctor de peccatore adulto, cum, etiam de potentia ordinata, remittatur peccatum originale parvulis sine omni actu ipsorum, cuius pro tunc incapaces sunt.*

Probat
primo ex
emplo in
humanis.

Sic ergo intellecta Conclusio, probatur I. quia si aliquis actus requireretur, foret retractatio peccati præteriti; illa non requiritur: ergo &c. Majorem admittunt Adversarii; Consequentia est evidens: Minor, in qua est tota difficultas, & quæ ab Adversariis negatur, ostenditur exemplo in humanis; siquidem potest homo condonare offensam, etiam ignorantem, nec aliquid minùs cogitanti, quam de retractatione offensæ: ergo similiter Deus. Quæ enim ratio disparitatis?

428.

Respondent Adversarii; vel loquitur Antecedens de offensâ, id est, obligatione resar-

ciendi injuriam, & restituendi damnum illatum, vel de offensa, id est, de dignitate quâ injurias radicaliter aut proximè, quantum est ex se, dignus est vituperio, & quod censetur & habeatur ab æquo rei æstimatore homo injuriosus: si primum dicat, verum est; sed ea obligatio extra rem est. Nam condonatio illius non facit hominem non injuriosum, sed tantum non obligatum ad compensandam injuriam, & damnum quod intulit, etiam si compensare possit: si dicat secundum, falsum est, quantumvis enim centies milies injuriatus condonet, ille est, & merito censetur averfus à regula rationis, donec aliqua ratione mutetur animus, & formaliter vel virtualiter, actu vel habitu censetur averfus ut oportet ab injuria, ita ut quemadmodum factus est dignus tali denominatione & notâ, acquirat in se vel aliquid physicum, vel aliquid morale inde resultans, ratione cuius non censetur jam averfus & devius ab illa rationis regula, à qua deviavit, sed potius à quocumque recto æstimatore oppositum censetur, id autem numquam fit per meram extrinsecam condonationem; neque enim ex eo, quod ille, qui est læsus, deponat suum vel odium, vel affectum puniendi, aut odio habendi, desinit læsor esse dignus tali odio aut irâ, & mereri ut ab ipso poena exigatur. Ita Dicastillo disp. 1. n. 319.

Sed contrâ; hoc est quod quaritur, an per cessationem ab actu præterito, & per depolitionem odii, ille qui antea proximè erat dignus odio, desinat esse dignus odio, & eadem facilitate, immo eum majori fundamento affirmatur, quam negatur: nam proxima dignitas oritur non ex ipsa natura actus præteriti, sed magis ab extrinseca voluntate personæ offensæ, quâ statuit, etiam actu physice transacto, retinere jus ad odium, vel affectum puniendi, aut odio habendi personam, quæ actu præterito offendit. Quâ utique voluntate sublata, rectus æstimator censet oppositum, videlicet quod peccator non sit amplius proximè dignus tali odio aut irâ, & quod amplius non mereatur, ut ab ipso poena exigatur: jam autem in proxima dignitate, sive in actu præterito ut proximè digno, consistit peccatum habituale, secus in dignitate remota & radicali, quam admittimus non tolli per meram extrinsecam condonationem.

Suppono, non retractationem per actum oppositum, nullatenus ingredi conceptum essentialem peccati habitualis; alioquin posset retractatione ex parte hominis, non maneret peccatum habituale, quod constat esse falsum; ad summum ergo est aliqua conditio, sive causa, influens in conservationem peccati, quia nimirum Deus ordinariè non remittit peccatum, nisi homo retractet, & posset sufficiens retractatione ex parte peccatoris, Deus

Deus solet peccatum condonare; ut proinde retractatio solum sit dispositio ordinaria ad remissionem peccati. Ex quo

Probatur II. Conclusio; quia Deus potest supplere quamcumque dispositionem: ergo sine actu peccatoris poterit remittere peccatum. Antecedens patet; quia Deus potest producere formam ignis in ligno sine dispositionibus, & sic in aliis.

Nec dixeris; retractatio concurret in genere causa materialis, illud autem genus cause non potest Deus supplere. Respondetur quippe; genus cause materialis in aliquo sensu non potest supplere Deus, nempe quod Deus sit materia, & materializet; in alio sensu suppletur à Deo: nam potest Deus efficere sine subiecto id, quod aliàs facit cum illo, v. g. conservare accidentia sine subiecto in Eucharistia: ergo consimiliter poterit remittere peccatum sine prævia ordinaria dispositione.

Breviter dico; per solam extrinsecam Dei condonationem sit, ut Deus non sit amplius rationaliter homini offensus, tamen non accedat retractatio æqualis hominis, dummodo actu in peccato sibi non complaceat: ergo per illam tollitur peccatum habituale, quod nihil aliud est, quam peccatum præteritum, quatenus adhuc fundat jus Dei ad rationabile odium.

Si objicias; non obstante condonatione Dei, actus ille præteritus retinebit oppositionem cum lege. Respondet ut supra ad argumentum Dicastillonis, illum actum amplius non esse realiter, ut supponitur, neque habitualiter aut virtualiter, ita ut possit esse, & de facto sit iusta ratio offensæ; solum quippe in tantum dicitur manere, in quantum si homo interrogaretur, an complaceat sibi in illo actu, forte responderet, *Complaceo mihi*: jam autem actus sine peccatum ponendum probabiliter sub conditione, si nullo modo actu sit, non est rationalis causa offensæ.

Si rursus objicias; quamdiu est non condonatio Dei, judicant homines tantum jus habere Deum ad odium peccatoris, ac si homo actu peccaret: ergo pariter quamdiu est non retractatio.

Respon. neg. Concl. quia quamquam neutrum sit pars essentialis peccati habitualis, sed solummodo conditio sine qua non, equidem unum est conditio ex parte Dei offensis, alterum ex parte personæ offendentis; unum ex parte creditoris, alterum ex parte debitoris: creditor autem potest remittere debitum etiam contra voluntatem debitoris, quanto magis ubi nulla apparet voluntas debitoris in contrarium, quin immo si recordaretur debiti, suppliciter exoraret remissionem debiti?

Sic impræsentiarum fieri potest, quod homo peccator non meminerit actus præteriti,

& si recordaretur, detestaretur illum. Quidni hujusmodi homini Deus possit remittere omne debitum? Interim quamdiu non remittit, manet debitum; quia revocatio debiti non pertinet ad debitorem, nisi quatenus ille solvit, & impræsentiarum non potest solvere, nisi prævia aut concomitante gratuita acceptatione creditoris, seu condonatione; adeoque in rigore nullus purus homo solvit pro peccato quod debet, sed gratuito Deus abluat maculam, quam voluntarie peccando homo contraxit.

Ex quo patet responsio ad rationem contraria sententiæ, scilicet illam permanentiam peccati talem qualem in ratione voluntarii, minime sufficere, ut homo maneat actu & absolute maculatus sine peccator, sed solum sub conditione, sicuti actu voluntario & absolute non peccat, sed tantum sub conditione, immo forte nec sub conditione.

Quod aliis verbis sic explicat Felix de Grat. c. 8. diff. 13. n. 10. Transacto, inquit, actu solum manet denominatio actus præteriti, quod fuerit voluntarius, non tamen actualiter vel virtualiter est voluntarius; quia hoc non est sine aliqua consideratione & voluntate actuali, quæ virtualiter aliam contineat, quæ in præteriti non invenitur; nam eo ipso quo quis cessat ab actuali peccato, incipit ipsum peccatum esse non voluntarium, est non possit dici involuntarium, donec retractetur.

Dices; saltem habitualiter per durationem moralem erit voluntarium. Respondet Felix supra, hoc solum esse denominationem ex actu præterito voluntario, quod est esse voluntarium in causa (id est, procedere ex causa voluntaria) & tale voluntarium potest Deus destruere sine retractatione opposita, ut patet in habitu vitioso, quem potest Deus abolere, & tamen productus fuit ex actibus voluntariis.

Adde, quod etiam talis actus retractetur à peccatore, non erit involuntarius elicitivè, sed tantum objective. Hucusque Felix.

Confirmatur: Religiosus non retractans votum emissum, censetur habitualiter seu moraliter in illo permanere, hoc est, judicant homines quod gaudeat de illo, & quod si desuper interrogaretur, illud approbaret; eo tamen non obstante potest Pontifex, etiam ipso inscio obligationem voti tollere, per consequens moralem voti permanentiam (quæ non est aliud, quam ipsum votum, manens quoad effectum obligandi) licet votum maneat in ratione voluntarii habitualis.

Et è contra, quantumcumque retractet ipse votum suum, ac per hoc votum fiat involuntarium objective, nihilominus semper manet obligatio voti, donec accedat Superioris voluntas, condonantis seu remittentis obligationem.

433. Respondetur ad rationem contraria sententiæ.

Transacto actu non manet actus formaliter vel virtualiter voluntarius.

434. Obiectio solvitur.

435. Solutio confirmatur exemplis Religiosi, non retractantis votum emissum.

436. quod applicatur peccatori non retractanti peccatum praeiteritum.

Confimiliter ergo, homo peccator non retractans peccatum praeiteritum, cenetur habitualiter seu moraliter in illo permanere, hoc est, iudicant homines quod gaudeat de illo, & quod si desuper interrogaretur, illud approbaret; eo tamen non obstante, potest Deus, etiam ipso inscio, jus suum, quod habebat ad odium propter peccatum praeiteritum, remittere, per consequens tollere peccatum habituale (quod non est aliud, quam actus praeiteritus, quatenus fundat tale jus) licet actus praeiteritus maneat in ratione voluntarii habitualis.

Et contra, quantumcumque peccator retractet peccatum praeiteritum, ac per hoc peccatum illud fiat involuntarium obiective, nihilominus semper manet fundamentum seu jus rationabilis odii, donec accedat Dei voluntas condonantis, seu remittentis suum jus.

437. Objectio ex S. Aug.

Sed contra, dicit aliquis; Divus August. lib. de vera Relig. cap. 14. scribit in haec verba: *Vsq̄ue adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.*

Responsio, quod S. August. loquitur de peccato actuali;

Respondet, Augustinus loquitur de peccato actuali, ut liquidò constat ex iis, quae acturum subtextit: *Et hoc quidem manifestum est, ut nulla hinc DD. paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi.*

438. vel si etiam de habitu. li, intelligendus venit de voluntario morali.

Ut autem intelligeretur de omni peccato, etiam habituali (quod non) tunc commode accipiendum est *ly Voluntarium*, pro voluntario quod actu est, vel aliquando fuit, & adhuc moraliter manet; nam peccatum praeiteritum retractatum, tamen amplius non fit physicè voluntarium, manet tamen adhuc moraliter voluntarium, quousque à Deo remittatur: quia videlicet habet eundem effectum, scilicet odium Dei, ac si physicè adhuc de praesenti esset voluntarium; ac proinde quoad aliquod involuntarium.

Confimiliter autem sentiendum de peccato, non quidem retractato, sed tamen à Deo condonato, videlicet secundum quid esse voluntarium, & secundum quid involuntarium; voluntarium quidem per ordinem ad physicam voluntatem peccatoris, quae aliquando fuit, & ideo habitualiter permanet donec retractetur: involuntarium verò per respectum ad voluntatem Dei, quae cedit iure suo, quod ex peccato praeiterito habebat ad rationabile odium, & ideo non amplius manet moraliter voluntarium, id est, non habet effectum moralem, quem alioquin haberet.

439. Objectio.

Urget quispiam: peccatum est essentialiter conversio ad creaturam; atqui illa non potest tolli nisi per averfionem: ergo &c.

Respond. distinguendo Minorem: conversio habitualis (de tali enim debet intelligi maior propositio, ut sit vera, intellecta de peccato habituali, de quo solo est controversia) non potest tolli, nisi per averfionem actualem & positivam, nego Minorem; nisi per averfionem saltem negativam, id est, carentiam actualis conversionis, concedo Minorem. Et verò talis carentia hic invenitur sine aliquo actu reali peccatoris, per cessationem scilicet ab actu praeiterito, & condonationem extrinsecam Dei.

Si insites; ad hoc quod remittatur peccatum, necesse est ut homo, qui erat à Deo averfius, convertatur ad illum, & Deus, qui erat offensus, & à nobis averfius, convertatur ad nos; atqui per voluntatem Dei nos non convertimur ad Deum, sed tantum Deus convertitur ad nos: ergo ut convertamur ad Deum, requiritur aliquis actus peccatoris.

Respondet; ad hoc ut remittatur peccatum, non requiritur quod homo physicè & actualiter convertatur ad Deum, cum ipsum peccatum habituale non sit physica & actualis averfio; sed sufficit habitualis & moralis conversio, sicut ipsum peccatum habituale est habitualis & moralis averfio; illa autem moralis conversio sufficienter habetur per voluntatem Dei extrinsecam absque productione alicujus physici in peccatore. Probat; quia averfio moralis nihil physicum est in peccatore: cur ergo conversio moralis debeat fieri per aliquod physicum & intrinsecum peccatori?

Iustas rursus: ergo Deus est causa per se peccati habitualis; quia est causa moralis permanentiae peccati praeteriti, illud non remittendo.

Respond. neg. Conseq. quia secundum nostram principia, moralis permanentia non est peccatum habituale, sed adaequata essentia peccati habitualis, est peccatum praeiteritum, moraliter permanens; jam autem non condonatio, sive non remissio, nequam ingreditur conceptum essentialem peccati praeteriti, moraliter permanentis.

Quod probat à simili in contractu; non irritatio, sive non esse irritatum, minimè ingreditur formalem rationem contractus, moraliter permanentis, quantumvis posità illa retractatione, contractus dissolveretur. Si quidem contractus permanens moraliter, non habet aliam rationem formalem, quam habebat in primo suo instanti; tunc autem ratio ejus formalis consistebat, non in absentia irritationis, sed in mutuo consensu.

Contractus namque communiter definitur; actio sensibilis plurium, pariens, saltem in alterutro, obligationem ex mutuo consensu.

sentiu. Et coincidit cum pacto, quod definitur L. i. ff. de Pactis: Duorum pluriumve in idem placitum consensus. Hic autem consensus, adeoque tota ratio formalis contractus, nisi praexisteret, non esset opus irritatione; ac proinde non irritatio solum est conditio aliqua, sine qua contractus non potest existere, id est, irritatio est aliquid, per quod res posita destrueretur.

Sed numquid inde bene sequitur: ergo non irritatio ingreditur formalem rationem contractus? Nonne bene sequitur, per calorem formaliter destruitur frigus: ergo non positio caloris in aqua constituit formaliter frigus? Patet quod non. Igitur negatio seu absentia destructivi, solum est conditio aliqua requisita, ut permaneat illud, quod per ipsum destrueretur.

Dices: disparitas est, quod in conservatione frigoris sit aliquid distinctum a negatione caloris, scilicet actio conservativa frigoris: at vero in casu nostro praeter negationem condonationis seu remissionis, solum invenitur hominem peccasse, quod totum perseverat posita remissione.

Respondeo, perseverare in esse physico, sed non in esse morali; sicuti contractus posita retradatione tamen perseveret in esse physico, quia semper verum est dicere, aliquando existisse duorum pluriumve in idem placitum consensus, tamen non perseverat amplius moraliter.

Itaque non omne id, sine quo aliquid non potest existere, est de ratione ejus formalis; sic quippe actio non est de ratione formalis effectus, v. g. concursus Dei, sine quo homo non potest physice permanere, non est de essentia hominis, quamvis sublato illo concursu, homo amplius non existat. Ergo similiter, tamen peccatum non possit permanere posita condonatione Dei, & posita non condonatione necessario permaneat, tamen inde non recte inferitur, non condonationem esse de ejus ratione formali.

Dices: est concursus Dei non sit de formali ratione essentiae hominis, saltem est de formali ratione existentiae hominis.

Respondeo, existentiam non habere formalem rationem distinctam, saltem adaequate, ab essentia actuali; adeoque concursus Dei non esse de formali ratione hominis, etiam ut existit, sed solum est causa, quare homo existat: sicuti non esse condonatum, sive non esse destructum peccatum, est aliquo modo causa, quare existat peccatum habituale, id est, ut supra dixi, conditio requisita ut permaneat peccatum habituale, quod per condonationem destrueretur; interim causa non est de formali ratione effectus, etiam qua effectus est, quia illud qua effectus, non distinguitur ab ipso effectu; le-

cus homo ut albus, ab homine, qui est albus; quia homo ut albus dicit compositum ex homine, qui est albus, & albedine tamquam forma realiter distincta.

Quemadmodum ergo permanentia physica rei non est forma aliqua realiter distincta ab ipsa re permanente, sed ipsa res, ut realiter permanens, seu habens esse continuatum; ita cum proportione, moralis permanentia contractus, aut peccati, nihil est distinctum ab ipso contractu, aut peccato permanente, quasi faciens unum aliquod compositum cum ipsis; sed est ipse contractus, aut peccatum, ut moraliter continuatum; causa autem illius esse continuari, est ipsa voluntas praecedens, ut habitualiter & moraliter permanens: cum enim illud esse continuatum non sit esse aliquod physicum; ideo non requirit novam causam physicam, sed sufficit prior causa nondum destructa.

Si ergo a me quaeritur, quod sit objectum condonationis seu remissionis peccati? Respondetur citius, peccatum habituale; id est, voluntas physice praeterita, & ideo moraliter manens, id est, tribuens Deo fundamentum rationabilis odii, donec per ipsum Deum peccator restituatur in statum antiquae libertatis & indemnitate; quae restitutio fieri potest absque eo, quod Deus velit formaliter suam volitionem, qua antea rationaliter erat averfus: cum illa voluntas, ut jam ostendimus, non sit ratio formalis, nequidem partialis, moralis permanentiae, sed magis causa efficiens, seu conditio sine qua non.

Igitur per condonationem Deus vult destruere titulum seu jus, ortum ex peccato praeterito, ad prudenter judicandum, peccatorem merito & rationabiliter haberi odio a Deo. Veluti homo irritans contractum vult destruere titulum seu jus, ortum ex consensu praeterito, ad prudenter judicandum, contrahentes merito & rationabiliter obligari ad hoc vel illud faciendum.

Loquor de homine irritante seu relaxante proprium contractum, & condonante alteri debitum, quod sibi ex illo competit. Quodcumque dixeris esse objectum illius condonationis, idem dicito esse objectum condonationis peccati; cum per peccatum homo factus sit debitor sive reus odii divini, a quo debito sive reatu non potest absolvi, nisi per ipsum Deum, & quod debitum, sive qui reatus tamdiu manet, quamdiu manet non condonatio, seu non remissio.

Dices: ille reatus odii divini non est aliud a parte rei, quam voluntas divina, odio habens talem hominem propter peccatum praeteritum, sive actus voluntatis divinae; quo

446. Moralit permanentia contractus aut peccati nihil est distinctum ab ipso contractu aut peccato permanente.

Quid sit objectum remissionis peccati.

447. Deus per condonationem vult destruere jus ortum ex peccato praeterito.

448. Obligatio.

de presenti avertitur Deus à peccatore propter peccatum præteritum: ergo condonatio seu remissio illius reatus pro objecto habet ipsum actum voluntatis divinæ.

Responsio. Respondeo, illum reatum à parte rei nihil aliud esse, quia à parte rei nihil est; sicut obligatio voti à parte rei nihil aliud est, quam actus voluntatis divinæ, quo de presenti vult rem promissam, v. g. castitatem: ergo quando Deus remittit obligationem voti, remittit propriam volitionem, quasi prior illa voluntas formaliter terminet illam remissionem, nego Consequentiam; quia licet à parte rei nihil aliud sit, quoniam obligatio nihil reale est, tamen in morali estimatione, longè aliud est, puta vinculum aliquod, quo homo adstringitur ad hoc vel illud faciendum, resultans ex actu præterito, & in homine permanens donec à promissario, qui est Deus, relaxetur. Relaxatur autem quando amplius Deus non vult rem promissam; adeoque res promissa ut talis est objectum voluntatis divinæ.

449. Proflus sic est, reponit aliquis; sed quid hoc ad rem? Nonne res promissa est aliquid distinctum à volitione divinæ? Nemo dubitat. Et verò odium sive aversio Dei propter peccatum præteritum, nonne est ipsissima volitio Dei? Quis audeat negare? Ergo Deus, qui remittit, sive non vult amplius odium, remittit, sive non vult amplius propriam volitionem; secus qui non vult amplius castitatem, aut rem promissam.

Sed im- Possem facile respondere huic argumento, sit aversio seu offensa Dei non foret aliud, quam ordinatio ad penam æternam, ita ut non possit remitti offensa, nisi remittatur pena æterna; cum enim hæc pena sit aliquid distinctum à volitione divinæ, non minùs quam castitas v. g. promissa Deo, sicut castitas potest remitti omnino extrinsecè, absque eo quòd illa remissio pro objecto suo habeat ipsam volitionem divinam, quæ antea Deus volebat sibi rem promissam; ita quoque poterit remitti pena æterna, sive offensa Dei omnino extrinsecè, sine infusione alicujus formæ sanctificantis, absque eo quòd illa remissio habeat pro objecto terminativo ipsam volitionem divinam, quæ antea Deus volebat penam æternam. Quæ enim disparitas? Nam sicut in primo casu illa remissio non est aliud, quam nolitio castitatis promissæ ut talis, antea volitæ; ita in posteriori casu illa remissio non est aliud, quam nolitio penæ æternæ, antea volitæ.

450. Verùm quia hæc sententia, quæ aliquando placuit Scoto, minùs videtur conformis dictis Sanctorum, qui videntur distinguere remissionem culpæ à remissione penæ, de quâ controversia Concluf. sequenti; hinc manet difficultas prætracta, quomodo remissio culpæ,

supposito quòd possit fieri sine infusione gratiæ sanctificantis, aut alterius formæ, non habeat pro objecto suo ipsam volitionem divinam; nam illud odium Dei, quod remittitur, non est aliquid distinctum ab ipsa volitione divinæ, vel assignetur quid aliud sit.

Responsio ut prius, Deum non remittere odium seu aversionem, sed remittere jus illud sive titulum, quem habebat ad odium seu aversionem; quo jure sublato, odium & aversio per se cessat.

Dices: illud jus sive titulus est peccatum præteritum, seu hominem peccasse; illud non potest tolli à Deo: quia quod factum est infectum fieri nequit, sive ad præteritum non datur potentia.

Responsio; non potest tolli peccatum præteritum, physicè, concedo; moraliter, nego: id est, potest Deus facere, ut peccatum præteritum amplius non sit sufficiens & rationale fundamentum odii seu aversionis, quod non est aliud, quam Deum velle, ut hodie peccatum non sit proximè dignum odio, quod heri erat dignum. Quòd autem hoc possibile sit, probatur ex eo, quòd Deus potuerit facere, ut opus malum numquam esset proximè dignum odio, sicut potuit facere, ut numquam opus bonum foret proximè dignum amicitia divinæ; cum sicut meritum pendet, in sententia Scoti, ab acceptatione divinæ, ita & demeritum à lege divinæ, in tantum ut sublata omni lege per possibile vel impossibile, nullum foret peccatum, saltem theologicum, id est, quòd hominem redderet proximè dignum speciali odio Dei, & penam æternam, ut suppono ex materia de Virtutibus & vitiis.

Sed revertatur ad retractationem peccatoris, quam aliqui probant necessariam esse hoc argumento: quia si nullus esset Deus, homo maneret maculatus, ulque quo retractaret peccatum; homines enim iustè ipsi indignarentur, eò quòd fecisset contra legem naturæ: ergo etiam modò requiritur illa retractatio.

Respond. neg. Antecedens: quia sicut nunc Deus condonat peccatum theologicum, id est, tollit titulum iusti odii per solam suam voluntatem; absque retractatione peccatoris; ita tunc homines potuissent condonare peccatum physicum, ut sic loquar, id est, tollere titulum iustè indignationis, per solam suam voluntatem absque retractatione peccatoris.

Et verò quoniam Deus supremus omnium est Dominus, & magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas, potest pro se, & pro omnibus hominibus illud jus seu titulum condonare, quo factò irrationabiliter homo averteretur ab eo, à quo Deus non potest amplius rationabiliter averti.

Si inf-

Si inferas: ergo Deus poterit condonare peccatum antequam fiat, vel etiam quando actu fit. Respondet Lugo disp. 7. n. 126. id non repugnare in ordine ad potentiam absolute: sicut, inquit, etiam homo antequam ab hoste lædatur, potest & solet illi remittere injuriam quantum est de se. Sic Deus etiam, sciens Petrum cras peccaturum, posset hodie cedere, & condonare jus illud, quod ex peccato Petri sibi adveniret ad rationabiliter eum odio habendum; unde adveniente peccato, hæc Deus haberet odium circa ipsum peccatum, non tamen in personam Petri propter peccatum, quia jam cessit juri rationabili ad illud odium Petri.

Tunc autem Petrus procul dubio, quando actu peccaret, actu peccaret, & actu macularetur actualiter per peccatum actuale, & actu amitteret gratiam sanctificantem, propter oppositionem quam habet ex natura rei cum peccato actuale: ceterum non esset inimicus Dei, id est, non terminaret actum inimicitie Dei in ipsum; immo pro illo eodem instanti diceretur Petrus peccator actualis, & peccatum illud esset à Deo condonatum: hæc enim duo non repugnant, ut videmus inter homines, posse simul unum offendere actu alium, & ille qui offenditur, potest actu condonare, vel condonasse illam offensam: neque enim remitti peccatum est ex conceptu suo essentiali, quod non sit peccatum, sed quod non sit habitualiter.

Peccaret ergo homo actu, quia actu operaretur contra Dei præceptum, offenderet Deum, & quantum est de se daret illi jus ad rationabile odium ipsius; adhuc tamen illa offensam esset condonata, quia Deus cessaret juri ad rationabiliter indignandum contra hominem propter illam offensam; quem modum dicendi olim à me traditum, video placuisse jam aliquibus Theologis non vulgaribus, & ideo libentius in eo persisto. Hactenus Cardinalis.

Porro qui sint isti Theologi, quibus placuit hic modus dicendi, planè ignoro; hoc scio inter illos nullatenus numerandum esse Dicastillonem, qui disp. 1. à n. 310. usque ad 323. diffusè probat condonationem coexistentem cum peccato manifestè implicare, sicutus Suarez lib. 7. de Grat. c. 27. n. 5. ibi: Actuale (peccatum) dum est, remitti non potest, ut est per se notum, quia peccatum quod remittitur, tollitur, ac destruitur; peccatum autem quod actu fit, non potest pro eodem tempore destroi seu tolli, quia contractu involvitur manifesta: non potest ergo simul fieri, & remitti; ideoque vel pro illo tempore non potest infundi homini peccati habitus gratiæ, vel si infundi potest, ut nos diximus, clarum est, non posse sufficere ad remittendum tale peccatum pro eodem

tempore. Hucusque Suarez. Quæ autem condonationis coexistentis peccato, eadem est ratio condonationis antecedentis peccatum, ut omnibus est manifestum.

Rogat aliquis, quid ego sentiam de hoc puncto? Resp. I. Deus absolute potest facere, ut actus crastinus, v. g. homicidium cras perpetrandum, non sit peccatum, quod aliàs esset peccatum, non per condonationem seu remissionem peccati, sed per sublationem legis prohibentis homicidium. Et hoc probat exemplum hominis condonantis alteri injuriam antequam fiat, vel dum actu fit; quippe per illam condonationem tollitur materia injuria, ita ut opus quando fit, non sit injuria, quod aliàs injuria fuisset, juxta regulam juris 27. de Reg. juris in 6. *Scienti & consentienti non fit injuria neque dolus.* Intellige, quando sciens & consentiens potest cedere juri suo.

Ex hypothese ergo quod Deus cedat jure suo (sicut potest cedere, saltem in ijs quæ tantum sunt prohibita jure positivo) quod habet ut hoc vel illud fiat, eo ipso hoc; quod aliàs esset peccatum, & offensa Dei, jam amplius non est peccatum, vel offensa, defectu scilicet legis, quæ lex essentialiter requiritur ad peccatum theologicum, de quo hic tractamus.

Respondeo II. ex suppositione quod actus quando fit, sit verum peccatum, implicat quod non sit pro isto instanti vel tempore vera offensa Dei; nam peccatum theologicum essentialiter est offensa Dei. Siquidem lex Dei non est aliud, quàm efficax intentio Dei, ex se perpetuò obligandi in conscientia, id est, obligandi sub pœna indignationis divinæ.

Respondeo III. fieri potest per absolutam Dei potentiam, ut transacto peccato actuale, non maneat peccatum habituale, si videlicet pro sequenti instanti vel tempore Deus remittat peccatum, id est, nolit amplius propter illud indignari; illam autem noxionem putamus possibilem absque ulla physica mutatione peccatoris, quæ est ultima pars Conclusionis, nec habet aliquam difficultatem, supposità veritate eorum, quæ hactenus de hac materia disseruimus.

Breviter dico, neque est repugnantia ex parte Dei, neque ex parte subjecti sive hominis, neque ex parte effectus seu peccati. Et confirmatur non repugnantia ex parte subjecti; quia sine omni mutatione physica potest homo fieri peccator, scilicet per puram omissionem actus præcepti. Similiter per fugam mali, suspendendo solum consensum in opus prohibitum, fit bonus bonitate morali virtutis oppositæ. Item per motum primò primùm, non intermissum post advertentiam, haud equidem mutatur physice, saltem in voluntate, tamen mutatur moraliter quoad bonum & malum.

455. Auctor docet primò, Deum posse facere, ut actus crastinus non sit peccatum, qui aliàs esset peccatum.

456. Docet secundò, implicare actum esse verum peccatum, & non veram offensam Dei.

457. Probatio, quia neque est repugnantia ex parte Dei, neque ex parte peccati.

Nonne solvitur obligatio legis, per solam sublationem legis, factam à Legislatore? Nonne remittitur debitum per solam voluntatem creditoris? Et similia multa rem penitus introspectanti facillè occurrent, quæ videntur concludere, nullam omnino esse repugnantiam ex parte subiecti sive peccatoris, ut sine omni physica sui mutatione, accipiat à Deo remissionem suorum peccatorum; quamquam de factò Deus noluerit peccata remittere, nisi per gratiam, ut graphicè docet D. Bonaventura 4. dist. 17. a. 1. q. 1. n. 9. ibi: Et quoniam misericors est, ideo etiam amplius bonum reddit. Quia magis indiget, ideo non tantum restituit innocentiam, sed etiam dat gratiam; ideo quamvis delere posset Deus sine medio culpam, decrevit tamen delere per gratiam, quæ non tantum faceret innocentem, immo etiam naturam debitam habitaret ad bonum.

458. Semper intervenit aliqua mutatio moralis.

Dixi: Absque omni mutatione physica; quia moralis semper intervenit, cum ex peccatore fiat non peccator.

Planè, inquis; sed bene notandum, quòd nova denominatio realis non possit advenire homini, nisi sit aliqua mutatio realis; atqui in Deo non est talis mutatio: ergo in homine.

Obiectio ex Scoto.

Hanc objectionem proponit Scotus 4. dist. 16. q. 2. n. 8. hisce verbis: Non est transitus à contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione; sed quando isti remittitur culpa, est transitus talis, quia ante remissionem iste ordinatus ad poenam & dignus poenâ, & post non: ergo &c. Maior patet; quia sic nulla est mutatio, non est ratio, quare magis nunc pars una contradictionis est vera, quàm alia, & prius alia vera magis, quàm nunc.

Et potest hac probatio ulterius deduci, quòd talis transitus non potest esse sine mutatione reali: quia mutatio rationis oportet quòd reducat ad aliquam mutationem realem. Et potest argui ex Conclusionem probata ulterius; quia cum ista mutatio non sit in voluntate divina, nec in actu eius: ergo erit in isto, cui culpa remittitur, & per consequens remissio culpe in isto secundum propriam rationem eius est aliqua mutatio. Hactenus Doctor Subtilis. Qui, ut assolet, subtiliter respondet ad illud argumentum n. 9. & sequentibus.

459. Responsio Scoti.

Non gravetur Lector, si ejus ipsissima verba, quantumvis fortè longiora, subijcio: Respondeo, hic primò videndum est aliquid de voluntate creata, postea ad propositum applicandam. Voluntas autem creata licet non possit simul velle affirmationem & negationem eadem pro simul: tamen potest non simul velle illa eadem pro simul, scilicet per diversos actus sibi invicem succedentes; & potest simul velle illa eadem non pro simul, & hoc eadem nullo modo in se variato ante terminum volitionis. Patet, si simul consideret idem pro diversis nunc, & pro illis opposita sibi competere.

Non necesse factò mutatio.

Sed nec necesse est illud, cui vult affirmationem &

negationem pro diversis nunc, variari ex illa voluntate, ratione, nisi illa sit causa sufficiens illorum oppositorum, & sit voluntas absoluta, non conditionata. Si autem voluntas sit conditionata, & sit voluntas absoluta, ut patet in ambo non sunt causabilia extra, quia sunt tantum entia rationis, ut volò huic dominium, vel aliquid tale, quòd non est causabile realiter in illo: vel si illud volitum isti est causabile, non tamen ab hac voluntate; ut volò isti beatitudinem, quæ est quoddam reale causabile in isto, non tamen à voluntate mea. Si etiam sit causabile realiter in isto, & à voluntate mea imperante causabile illud; velim tamen isti conditionaliter pro A, & oppositum pro B, conditionaliter; nec oportet hoc oppositum pro A, nec illud pro B, inesse isti, nisi conditio fiet pro utroque, vel altero. Fluculque Scotus de voluntate creata, quæ sic applicat ad propositum:

Quæcumque absoluta obiecta (exceptis peccatis, & generaliter inordinatè volitis) voluntas creata potest velle pro eodem nunc, vel pro alio & alio, sive uno actu, sive diversis, voluntas divina potest uno actu velle eadem pro eisdem nunc, una voluntate realiter, sed diversis secundam rationem (quia voluntatem esse limitatam ad aliqua obiecta secundaria vel precise, ita quòd in alia non possit, est imperfectior in voluntate) & per consequens pro diversis instantibus potest velle affirmationem, & negationem isti, nullo modo in se variato ante actum volitionis; & hec magis potest, quàm voluntas creata, quia minus dependet æternum à temporali, quàm actus temporalis à temporali; immo non dependet.

Quòd si illa affirmatio vel negatio, quæ vult illa voluntas isti non variato in se, nunc pro A, & alterum pro B, sint simpliciter causabilia, quia sunt realia, sequitur quòd sint causabilia à voluntate divina, quia est omnipotens: sed si non sint causabilia, vel voluntas illa velit tantum alterum, vel ambo conditionaliter; sequitur quòd illa voluntas vult isti unum oppositum pro A, & aliud pro B, & sine omni istius mutatione, sine etiam omni mutatione sui in se, & in actu suo, & sine mutatione obiecti ut obiectum est; quia & volitio, & obiectum, ut voluntati obicitur, habet esse in æternitate; nec posset obiectum variari, ut obicitur actui sine variatione actus.

Ex hoc concludit Doctor: Quòd voluntas divina potest velle isti affirmationem (dicatur C.) pro instanti A, & eadem negationem (dicatur D.) pro instanti B, absque omni mutatione in voluntate divina, vel in obiecto ut obiectum est, vel in aliquo extra; & hoc si inter illa opposita non sit nata esse mutatio, puta quia affirmatio non est, nisi tantum affirmatio rationis, & per consequens negatio est tantum negatio entis rationis; vel si voluntas non velit illa, nisi tantum conditionaliter, vel ambo, vel alterum.

Sed quia nullum ens rationis est novum, nisi per novum actum voluntatis, vel intellectus; ista doctore conditionis, scilicet de ente rationis, non salvari transitum à contradictorio in contradictorium sine mutatione,

tione, licet non inter illa, quae sunt rationis; tamen inter actum, & non actum: propter ergo omnipotentiam voluntatis divinae, nullo modo potest velle...

His suppositis, ad formam rationis: Concedo, inquit Scotus, Maiorem proprie accipiendo transiunt; sed Minorem isto modo nego, quia voluntas divina pro instanti, pro quo iste peccat, & pro toto tempore habito usque ad instanti B. vult illam esse puniendam; non prout puniendum est participium futuri temporis passivi, sed prout est nomen, id est, vult illum esse dignum puniri: quod nihil aliud est, nisi velle punire istum pro tunc, & hoc voluntate conditionata, videlicet si fiat in termino: vel si in instanti B. peniteat, vult istum pro tunc, & pro toto tempore habito usque ad instanti novi peccati non esse puniendum, quod est velle istum conditionatim non punire, si fiat in termino. Hic ergo non est transitus aliquis ab uno opposito in aliud oppositum; sed hic est circa idem obiectum velle conditionatum affirmativum pro uno instanti, & velle conditionatum negativum pro alio instanti, & ista duo velle in aeternitate simul stant, & circa obiectum in aeternitate simul stant, & circa obiectum in aeternitate simul stant, licet non pro aeternitate, sed pro alio, & alio namque. Huculque Scotus, forte diffusius quam velit Lector non Scotista; qui autem; ut oportet, Doctrinam Scoti suspiciat, plura libidem quaeret, & reperiet digna consideratione.

Dico paucis ad argumentum propositum, ut adveniat homini nova denominatio realis (si ita allubescat eam vocare) non peccatoris, proorsus sufficit realis mutatio temporis, id est, sufficit quoddam tempus illud adveniat, pro quo ab aeterno Deus decrevit remittere peccatum; jam tunc enim sine aliqua mutatione reali in Deo, immo in peccatore (de potentia absoluta) peccatum censetur condonatum, & homo ex peccatore factus non peccator.

Nonne Deus habenti votum, sola sua voluntate potest illud remittere, sine omni sui ipsius, aut hominis mutatione reali? Planè; & tunc homo fiet ex debitore non debitor pro diversis temporibus; per solam voluntatem Dei, cuius decretum pro tali & tali tempore, fuit aeternum; adeoque habere potest effectum in tempore sine mutatione Dei, & sine mutatione physica hominis; cum sola mutatione morali; quoniam esse debitorem ex voto, solum quid morale est: ergo similiter ex peccatore poterit fieri non peccator pro diversis temporibus, sine mutatione Dei, & sine mutatione physica peccatoris cum sola

mutatione morali, quoniam esse peccatorem solum quid morale est.

Quando ergo dicitur: Deus nunc amat Petrum, veri vero odio habebat; illud nunc, & veri non se tenent ex parte amoris, & odii, nec significant eorum durationem, cum fuerint ab aeterno; & ab aeterno denominaverint obiectum amatum, vel odio habitum (quamvis non pro omni tempore; sed pro tali vel tali duratione) sed potius tenent se ex parte obiecti, quatenus amor v.g. terminatur ad Petrum pro hoc tempore, & odium pro isto.

Stargus (inquit Scotus supra n. 13.) quia semper fiat difficultas rationis, quia primo est una pars contradictionis vera, scilicet, iste est ordinatus ad penam: secundo altera, scilicet, iste non est ordinatus ad penam; sed non est transitus à contradictorio in contradictorium sine mutatione: ergo &c.

Respondeo, in aeternitate hac est vera: Iste pro A. est ordinatus ad penam; & iste pro B. non est ordinatus ad penam; nec ista sunt contradictoria simul vera; nec succedentia sibi in veritate: sed illa, pro quibus affirmatio, & negatio denotantur inesse, apprehenduntur ut succedentia sibi realiter vel possibiliter. Vel aliter, nihil aliud est, iste est nunc ordinatus ad penam, nisi, iste est volens ad penam pro A. si tunc iudicetur, & iste postea non est ordinatus ad penam, id est, iste non est volens ad penam pro B. si tunc iudicetur, & haec non sunt contradictoria. Quod autem utraque volitio ista pertinet ad retentionem & remissionem culpa non sit nisi conditionata, patet; quia si vellet absolute peccatorem statim cum peccat punire, statim puniret. Haec ille.

Sed dicit aliquis; si illa determinatio voluntatis divinae ad remissionem peccati est ab aeterno, unde contingit quod pro hoc tempore censetur remissum peccatum; & non pro altero, nisi pro hoc tempore sit aliqua physica mutatio in Deo, vel creatura, & non pro altero tempore? Non enim videtur hoc referendum in divinae voluntatis terminationem, cum utraque sit ab aeterno.

Respondeo, hoc esse referendum in divinae voluntatis terminationem, quatenus una terminatio est ad remissionem pro uno tempore, & alia terminatio ad non remissionem pro alio tempore; nam terminatur divina voluntas non solum ad remissionem peccati secundum se, sed ad remissionem peccati pro tali tempore.

Quod autem talis aeterna Dei determinatio sine nova physica mutatione, praeterquam temporis, sufficit ad remissionem peccati vel non remissionem, potest declarari exemplo humano; nam si ego hodie ineam pactum cum altero, quo me obligem, ut post tres dies sim ejus famulus, & post unum annum desinat obligatio mea ad ipsi famulandum, ex vi huius pacti, nullam physicam mutationem factam in

464. Quomodo Deus nunc possit amare Petrum, quem heri odio habebat.

465. Obiectio ex Scoto.

Responsio ex eodem.

466. Obiectio.

Solutio.

467. Quod aeterna Dei determinatio sine mutatione temporis, sufficit ad remissionem, vel non remissionem, deo.

Claratur ex-
emplo hu-
mano.

me, vel in ipso, cui me famulum constituo, elapso tertio die ero famulus ejus, & post annum desinet obligatio mea ad ipsi famulandum, ex eo solum, quod actus voluntatis meæ præcisè terminabatur ad obligationem inducendam pro tempore, quod flueret post tres dies usque ad finem anni; ex eo enim fit ut occurrente tertio vel quarto die incipiat obligatio mea, & eo finito expiret.

Idem ergo suppositâ determinatione æternâ divinæ voluntatis, ut vi ejus uno tempore sim Dei inimicus, altero tempore non, sufficit quod occurrant illa tempora, pro quorum altero mihi non remittat, pro altero verò remittat injuriam, ipsi per peccatum meum illatam.

468. Item exem-
plo in divi-
nis.

Nonne ab æterno Deus potest velle hodie conservare v. g. Joannem, & velle cras non conservare, absque ulla sui mutatione? Nemo dubitat quin possit. Quid ergo obstat, quin similiter possit ab æterno velle hodie non remittere peccatum, & ab æterno velle cras remittere, absque ulla sui mutatione? Nec ideo debet poni mutatio physica in peccatore, sicuti ponitur mutatio physica in Joanne, quia Joannes est ens aliquod physicum & reale; peccatum autem habituale, quod remittitur, ens aliquod tantum morale.

469. Replica sol-
vitur.

Si replicaveris; saltem Deus deberet revelare peccatum remissum, ne laborans conscientia erroneâ peccet omittendo Pœnitentiam. Respondeo, inde ad summum sequi, post remissionem requiri aliquem actum; hic tamen non est necessarius ad ipsam remissionem, cum jam supponatur peccatum remissum. Deinde potest homo statim incidere in amentiam; immo potuit Deus ab æterno voluisse pro illo tempore perpetuæ amentia remittere peccatum, & tunc non erit necessaria ulla revelatio. Denique potuit Deus ab æterno præparare talem gratiam, cum qua infallibiliter eliceret actum Pœnitentiæ, de se remissum peccatorum, quæ autem tunc necessitas revelatio- nis? Nulla omnino.

Et verò, cur minus requiritur revelatio remissionis peccatorum, quando fit per infusionem gratiæ sanctificantis, quam quando fit sine omni mutatione physica peccatoris? Numquid & ille, qui justificatus foret secundum legem ordinatam per infusionem gratiæ, posset laborare conscientia erroneâ, & ex illa peccare omittendo Pœnitentiam, quam judicat necessariam ad remissionem peccatorum? Apage ergo cum illa tua revelatio, quæ planè impertinens est ad propositum.

470. An pecca-
tum morta-
le de facto
remittatur
absq. com-
mutatione
pœnæ.

Quæro autem ego, an quemadmodum de facto non remittitur peccatum mortale sine infusione gratiæ justificantis, quamvis absolute posset remitti; ita quoque de facto non remittatur peccatum mortale absque commutatione pœnæ, quamvis absolute posset remitti? Responso erit

CONCLUSIO IX.

Non remittitur de facto peccatum mortale absque mutatione pœnæ; posset absolute remitti eadem æternitatis pœnâ manente: cur non & pœnâ remissâ, culpa possit permanere?

PRIMA pars est communis, & sufficienter probatur argumento partim affirmativo, partim negativo: affirmativo quidem; quia Scriptura sacra inseparabiliter jungit statum contra justificationem seu remissionem culpe cum liberatione à damnatione, & redintegratione ad gloriam, ut videre poteris conclus. 6. in principio. Argumentum negativum est; quia nullum habemus indicium, sive in Scriptura, sive in SS. Patribus & Occumenicis Conciliis, vel apparens tantum contrariæ remissionis: ergo non est asserenda, cum pœnâ deat à sola voluntate divina, quam nemo novit nisi ipse Deus, & cui voluerit Deus revelare.

Hinc non immeritò Concilium Trident. sess. 6. cap. 4. *Non quidem, inquit, pro pœnâ æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramento rito una cum culpa remittitur.* Et can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam, culibet peccatori ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis &c. anathema sit.* Ergo supponit Concilium, cum culpa mortali semper remitti pœnam æternam.

Ratio est; quia, ut dictum fuit conclus. 6. numquam remittitur culpa mortalis sine infusione gratiæ sanctificantis, per quam homo fit amicus ac filius Dei, & hæres vitæ æternæ; ergo non manet reus æternæ damnationis; nam *nihil damnationis est eis, qui sunt in Christo Jesu per gratiam sanctificantem, ut loquitur Apostolus Rom. 8. v. 1. In renatis, inquit Trident. sess. 5. in Decret. de Peccato originali can. 5. nihil odit Deus, quia nihil est damnationis eis, qui verè conspulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem; qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil profusus eos ab ingressu cali remoretur.* Et sanè quomodo simul & proximè eidem deberi possunt hæreditas seu gloria, & eisdem privatio, quæ est essentialis damnatio seu pœna damni?

Igitur